

Bilişim Etiği ve Hukuku

Prof. Dr. Eşref ADALI

Kurumsal Etik

9

Kurum ve Kuruluşlar

- Ahlak ve etik kavramları uzun dönemler sadece insanlar için düşünülmüş ve geliştirilmiş, kurum ve kuruluşların da etik kuralları olması gerektiği düşünülmemiştir. Bunun nedeni toplumsal gelişmelerle açıklanabilir.
- Ülkelerin sultan veya krallar tarafından yönetildiği dönemlerde baştaki kişinin davranışları sorgulanmadığından etik davranması beklenmezdi. Günümüzde benzer biçimde yönetilen ülkeler için bu durum hâlâ geçerlidir. Demokrasinin gelişmesine koşut olarak kurumlar ve kuruluşlar oluşmaya başlamıştır.
- Dilimizde hizmet vermek amacıyla düzenlenmiş yapılar için iki sözcük kullanmaktayız: kurum ve kuruluş. Bu iki sözcüğün dilimizdeki anlamları tanımlanmaktadır:
 - **Kurum**: Genellikle devletle ilişkisi olan yapı veya birlik, müessese.
 - **Kuruluş**: Topluma hizmet, üretim, tüketim amaç ve görevleriyle kurulan her şey.

Kurumların Etik Olmayan Davranışları -I

Banka Batıyor Söylentisi

1992 yılında bir özel banka yüksek faiz getirisi reklamı ile halktan önemli miktarda döviz mevduatı toplamıştır. Bir süre sonra ortalıkta bankanın batmakta olduğu yönünde söylentiler dolaşmaya başlamıştır. Bu söylentilerin üzerine mevduat sahipleri bankaya hücum etmişler ve hak ettikleri faizi almaktan vaz geçmişlerdir.

Borsada Oynama

Dünya borsalarında bazı kişi ve kuruluşların hisse senetlerinin değerlerinin düşmesini bilinçli biçimde sağladığı, ardından düşük fiyatlı hisseleri topladığı haberlerini sık sık okumaktayız.

Müşteri Kimlik Bilgileri

Ülkemizin perakende pazarının tanınmış bir firması müşteri ilişkilerini geliştirmek amacıyla firmaya özel bir kart üretmiş ve 1,5 milyon müşteri edinmiştir. Bu altyapıyı geliştiren firma kart sistemini bir süre kullandıktan sonra müşteri bilgileri ile birlikte bir bankaya 75 milyon ABD dolarına 2002 yılında satmıştır.

Ticari Hırs

Ülkenin koyduğu ticaret yasağını ticari hırs nedeniyle dolaylı biçimde aşan firmaların olduğu belirlenmiştir. Bu tür firmaların davranışları hukuka ters olduğu gibi etik açısından da yanlıştır.

Kurumların Etik Olmayan Davranışları-II

Ölçme Düzenini Yanıltma

Dünyanın önde gelen Alman otomobil üreticilerinden birisi ürettiği araçların zararlı gaz salımını düşük göstermek üzere geliştirdiği zararlı gaz salımını ölçen sistemi yanıltmaya yönelik dizge 2016 yılında ABD'de fark edilmiştir. Bu olay dünyada büyük çalkantılara neden olmuştur. Hukuk açısından da yanlış olan bu davranış 15 milyar ABD doları gibi büyük para cezası ile cezalandırılmıştır. Gerçek ortaya çıktıktan sonra üretici firmanın genel müdürü görevini bırakmak zorunda kalmıştır. Bu olay dizel motorlara olan ilginin de dünya genelinde azalmasına neden olmuştur.

Bir Seferlik Vergiler

Ülkemizde yaşanan bazı üzücü olaylardan sonra hükûmetler geçici vergiler koyarlar. Vatandaşlar bu vergilerin yaşanan olayın acılarını sarmaya yönelik olduğunu düşünür ve vergiyi kabullenirler. Bu vergi uygulamaya konulduktan yıllar sonra yaşanan olayın yaraları sarıldığında bile vergi alınmaya devam eder. Vatandaşların konmuş olan bir vergiyi kaldırma yetkileri olmadığından sadece konuyu belli ortamlarda dillendirmeye çalışırlar. Aslında bu tür uygulamalar etik açıdan yanlıştır ve kamu kurumlarının bu tür hataları yapmamaya özen göstermeleri beklenir.

Kurumlar

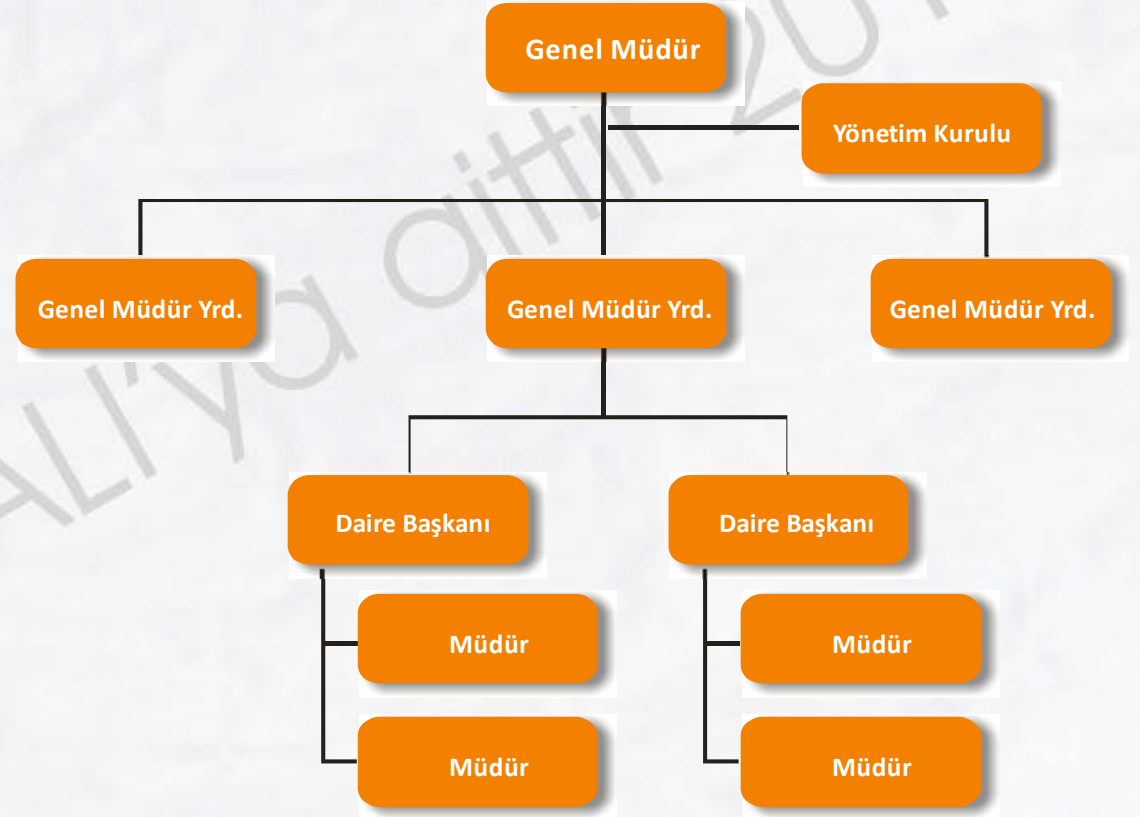
Kamu kurumlarını kendi içlerinde sınıflandırabiliriz:

- Doğrudan hükûmete bağlı kurumlar: Maliye, Nüfus İdaresi vb.
- Kamunun ortağı olduğu kuruluşlar: Kamu bankaları, hava yolu şirketi, hastaneler vb.
- Yarı özerk kuruluşlar: Üniversiteler vb.
- Belediyeler

- **Kurum Kuralları**

İster kamu ister kamu dışı kurum olsun kurumun çalışmasını düzene sokabilmek amacıyla kendi kurallarını düzenlerler. Bu kurallar;

- Kurumun hizmet politikası
- Hizmetle ilgili yönergeler
- Çalışanların görev ve sorumlulukları
- Başarılı elemanların ödüllendirilmesi ve başarısızların kınanması usulleri
- Kurum etik kuralları
- Etik kuralları çiğneyenlere uygulanacak cezaları ve
- İşe alma ve işten çıkarma kurallarını içerir.

Kurumların Görev ve Sorumlulukları

- **Zorunluluk:** Bir kurumun yapmakla yükümlü olduğu davranışlardır. Doğru, dürüst ve adil olmak kurumlar için olmazsa olmaz davranış biçimleridir. Görevi gereği topluma vermesi gereken hizmetler kurumun zorunlu vermesi gereken hizmetlerdir. Bu hizmetleri vermekten kaçınamaz, hizmetleri topluma vermesi bir iyilik değildir. Kurum yöneticileri çalışanlarına kurumun zorunluluklarını öğretmeli ve içselleştirmelerini sağlamalıdır. Hata yapan çalışanları uyarmalı, gerektiğinde cezalandırmalıdır.
- **Sorumluluk:** Kurumlar verdikleri her hizmetten dolayı sorumluluk taşırlar. Verdikleri hizmeti neden ve nasıl verdikleri konusunda topluma bilgi vermelidirler. Verdikleri hizmetlerde olabilecek yanlışlık ve eksikliklerin sorumluluğunu üstlenmelidirler. Sorumluluk bilinci olan bir kurum verdiği hizmetlerin toplum tarafından yargılanacağını bildiği için hizmetlerini daha düzgün sürdürmeye çalışacaktır. Kurumun sorumlulukları kurumdaki her çalışana öğretilmeli ve sorumluluk bilinci oluşturulmalıdır. Kurumun toplumla ilişkisini sağlayan kişilerin bu bilince erişmelerine özellikle gayret gösterilmelidir. Kurum sorumluluk bilincini topluma karşı gösteremeyenler uyarılmalı, gerektiğinde cezalandırılmalıdır.
- **Özen:** Bir kurumun topluma vereceği hizmetlerin özenli bir şekilde hazırlanmış olması gerekir. Verilen hizmetlerde hata ve eksikler olabilir. Ancak hizmeti verme sırasında gösterilecek özen bu hataların etkisini azaltabilir. Kurumun dışı bakan yüzü insan olduğuna göre hataların olması olağan karşılanabilir. Hizmetlerin veriliş biçiminin kurum içinde özenle hazırlanması bireysel hataları en aza indirecektir. Hizmetleri veren kişilerden özensiz davrananlar uyarılmalı gerekirse cezalandırılmalıdır.
- **Kınama ya da Ödüllendirme:** Topluma güzel hizmet veren kurumlar toplum tarafından övülürken kötü hizmet verenler kınanacaktır.

Kurumların Topluma Karşı Sorumlulukları

- Topluma verilen hizmetlerde insan hakları, demokrasi ve saygıya öncelik vermek.
- Din, dil, ırk, her türlü inanç, cinsiyet farklılığı, coğrafi ayırım gözetmeden hizmetleri eşit olarak sunmak.
- Verdiği hizmeti bir iyilik değil görev olarak kabul etmek.
- Vatandaşlara karşı adil, dürüst ve iyi niyetle davranmak. Böylece kurumun toplumdaki saygınlığını artırmak.
- Vatandaşlar ile olan ilişkilerinde sevgi ve saygıyı her zaman sürdürmek.
- Vatandaşlara karşı her zaman hoşgörölü davranmak.
- Hizmet kalitesini artırmak üzere iyileştirmeler yapmak. Bu amaçla hizmetleri yerinde ve zamanında etkili biçimde vermek. Bu nedenle hizmetleri sadece vermiş olmakla yetinmeyip daha iyi verilmesini sağlayacak yöntem ve yordamlar geliştirmek.
- Çıkar çatışmalarından kaçınmak.
- Kamuya karşı saydam olma ve gerektiğinde bilgi ve hesap vermek.
- Kamu kaynaklarını tutumlu kullanmak.

Kurumların Kurum İçi Sorumlulukları

- Verdiği hizmetlerin kalitesini artırmak üzere çalışmalar yapmak. Bu amaçla araştırmalarda bulunmak. Çalışanlarının eğitim, bilgi ve görgü düzeyini yükseltmeye çalışmak.
- Kurumda sorumluluk bilincini oluşturmak ve bunu çalışanlarına içselleştirmek.
- Kurum içinde adalet, eşitlik, özgürlük, dürüstlük, güvenilirlik, saygı ve hukuk kurallarını yerleştirmek.
- Kurumda çalışanlar arasında sevgi ve saygı ilişkisini kurmak. İş arkadaşlarının gelişmesi için istek duymalarını sağlamak.
- Kurum çalışanlarına hoşgörölü davranmak, insanların birbirlerinden farklı duygu, düşünce, davranış, tutum, eylem biçimleri olduğunu kabul etmek.
- Kurum çalışanlarının kurum kaynaklarını en verimli biçimde kullanmalarını sağlamak.
- Kurum çalışanlarına değer vermek, kişiliklerin özgürce ve eksiksiz olarak geliştirilmelerine olanak sağlamak.
- Üstlerin aslarına, asların da üstlerine karşı açık sözlü olmalarını sağlamak.
- Çalışanlara yetenekleri ile uyumlu iş ve yükler vermek.
- Çalışanların emeklerinin karşılığını, verdikleri emek ile orantılı olacak biçimde ödemek.
- Astlar ve üstler arasındaki ilişkileri kurum kuralları ve genel toplum kuralları gözetilerek düzenlemek.
- Çalışanların çıkar çatışmasına engel olmak.
- Çalışanların hediye alma ve menfaat sağlamalarına engel olmak.

Kamu Kurumları İçin Etik - I

Kamu kuruluşlarının uyması gereken evrensel etik kurallar bazı kurumlar tarafından yayımlanmaktadır. Bu yayınlardan birisi TBMM Başkanlığı tarafından yapılmıştır . Diğer bir çalışma T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından hazırlanan etik rehberidir. Bu yayında ilk olarak etiğin ne olduğu anlatılmakta ardından meslek etiği ve kamuda uygulanması gereken etik kurallar.

- **Adalet:** Adalet, eşitlere eşit davranmayı içerir. Kurum açısından adalet personele, kuruma katkıları oranında haklarını; kurallara aykırı davranmaları oranında da ceza verilmesidir.
- **Eşitlik:** Yararların, sıkıntıların, hizmetlerin dağıtılmasında uygulanacak sınırları belirtir. Eşitlik, dürüstlük ve adalet kavramları ile bütünleşmiş bir kavramdır.
- **Dürüstlük ve Doğruluk:** Dürüstlük, doğruluğu içerir ama ondan farklı bir kavramdır. Doğruluk gerçeği söylemek, yani sözlerimizi gerçeğe uydurmaktır. Dürüstlük ise gerçeği sözlerimize uydurmak, yani sözümüze bağlı kalmak ve beklentileri gerçekleştirmektir.
- **Tarafsızlık:** Tarafsızlık ya da nesnellik insanın bireyleri ya da nesneleri oldukları gibi görebilmesi ve bu görüntüyü bireyin kendi istek ve korkuları ile oluşturduğu görüntüden ayırabilmesidir.
- **Sorumluluk:** Belirli bir görevin istenilen nitelik ve nicelikte yerine getirilmesi olarak tanımlanır. Genellikle iki tür sorumluluk vardır. Bunlardan birincisi üstlere hesap vermeyi içeren “sorumlu olma”dır. İkincisi ise bir işi yapmayı üstlenmek anlamına gelen “sorumluluk alma”dır.
- **İnsan Hakları:** İnsanın insan olma özelliği nedeniyle sahip olduğu; dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez nitelikte kişiliğe bağlı haklardır. İnsan haklarını iyi anlamak ve bireylerin bu haklarına saygılı olmak bir görevlinin mesleki değerleri arasında öncelikle yer alması gereken unsurdur.

Kamu Kurumları İçin Etik - II

- **Hümanizm:** Hümanizm insanın çok yönlü yetişmesini, özgürce etkinlikte bulunmasını, yaratıcı güçlerini ve yeteneklerini kullanabilmesini amaçlayan, insan toplumunun gelişmesine ve insan soyunun daha da yetkinleşmesine ve özgürleşmesine yönelik düşünce ve çabaların bütünü olarak tanımlanmaktadır.
- **Bağlılık:** Çalışanların kuruma bağlılıklarını sürdürmeleri ve kurumda kalmak istemeleri olarak tanımlanır.
- **Hukukun Üstünlüğü:** Hukuk düzeninin toplumda egemen kılınmasıdır.
- **Sevgi:** İnsanın kendisiyle ve başkalarıyla yaratıcı bir ilişki kurması demektir. Sevgi sorumluluğu, ilgi ve bakımı, saygı ve bilgiyi, başkasının yetiştirme ve gelişmesi için istek duymayı gerektirir.
- **Hoşgörü:** Hoşgörü insanı, insanlığı anlamak, bilmek, saygı duymaktır. İnsanların birbirlerinden farklı duygu, düşünce, davranış, tutum, eylem biçimleri olduğunu kabul etmektir.
- **Saygı:** Saygı bir insanı olduğu gibi görebilme yetisini ve onu özgün bireyselliği içinde fark edebilmektir.
- **Tutumluluk:** Kurumu amaçlarına uygun olarak yaşatmak, kurumdaki insan ve madde kaynaklarını en verimli biçimde kullanmakla gerçekleşir.
- **Demokrasi:** Demokrasi insana bir değer olarak önem veren ve insan kişiliğinin özgürce ve eksiksiz olarak geliştirilmesine olanak sağlayan bir yönetim biçimidir.
- **Olumlu İnsan İlişkileri:** Yönetimde olumlu insan ilişkileri hem amaçlanan üretimin gerçekleştirilmesi hem de personelin doyumunun sağlanması açısından gereklidir. Bu anlamda yönetimde insan ilişkileri insanlar için insanlarla birlikte etkili biçimde çalışabilme becerisidir. Sağlıklı insan ilişkileri için bireylerin yetenek ve güçleri kadar zayıf yanlarının ve gereksinimlerinin neler olduğunun anlaşılması gerekir.

Kamu Kurumları İçin Etik - III

- **Hizmet Standartlarının Yükseltilmesi:** Tüm kamu görevlilerinin en önemli görevlerinden biri de yurttaşlara sunulan hizmetlerin kalitesini yükseltmek, yerinde ve zamanında etkili hizmet sunabilmek olmalıdır. Bunun için yalnızca verilen işin yapılması değil, bu işlerin en iyi biçimde nasıl yapılabileceği konusunda yaratıcı bir yaklaşım içinde olmak da gerekmektedir.
- **Açıklık:** Üstlerin aslarına, asların da üstlerine karşı açık sözlü olmaları gerekir.
- **Hak ve özgürlükler:** Özgürlük kavramı bireyin bir şeyi yapma ya da yapmama serbestliğidir. Hak kavramı ise özgürlükten daha geniş bir anlam taşır. Bu terim yalnızca serbest olmayı değil, bunun yanı sıra devletten ya da toplumdan bazı istemlerde bulunmayı da içerir.
- **Emeğin hakkını verme:** Emek, çalışanın harcadığı kafa ve kol gücüdür. Çalışanın emeğinin karşılığı kurumun yapacağı ödeme ile verilir. Ödeme çalışanın üretim için kuruma harcadığı emekle yarattığı değer artışından hak ettiği değerin kendisine döndürülmesidir.
- **Yasa dışı emirlere karşı direnme:** Hukuk açısından suç sayılan emirlerin yerine getirilmemesi konusunda kamu görevlileri kesin bir tavır içinde olmalıdırlar. Verilen emrin hukuka aykırı olduğu kanısına varan görevlinin, bu aykırılığı üstüne bildirmesi ve emrin yazılı bir şekilde kendisine verilmesini sağlaması gerekir. Böylece hukuka aykırı emir veren üstün, bu emrin verilmesinden veya yerine getirilmesinden doğan sorumluluğu üstlenmesi sağlanır.

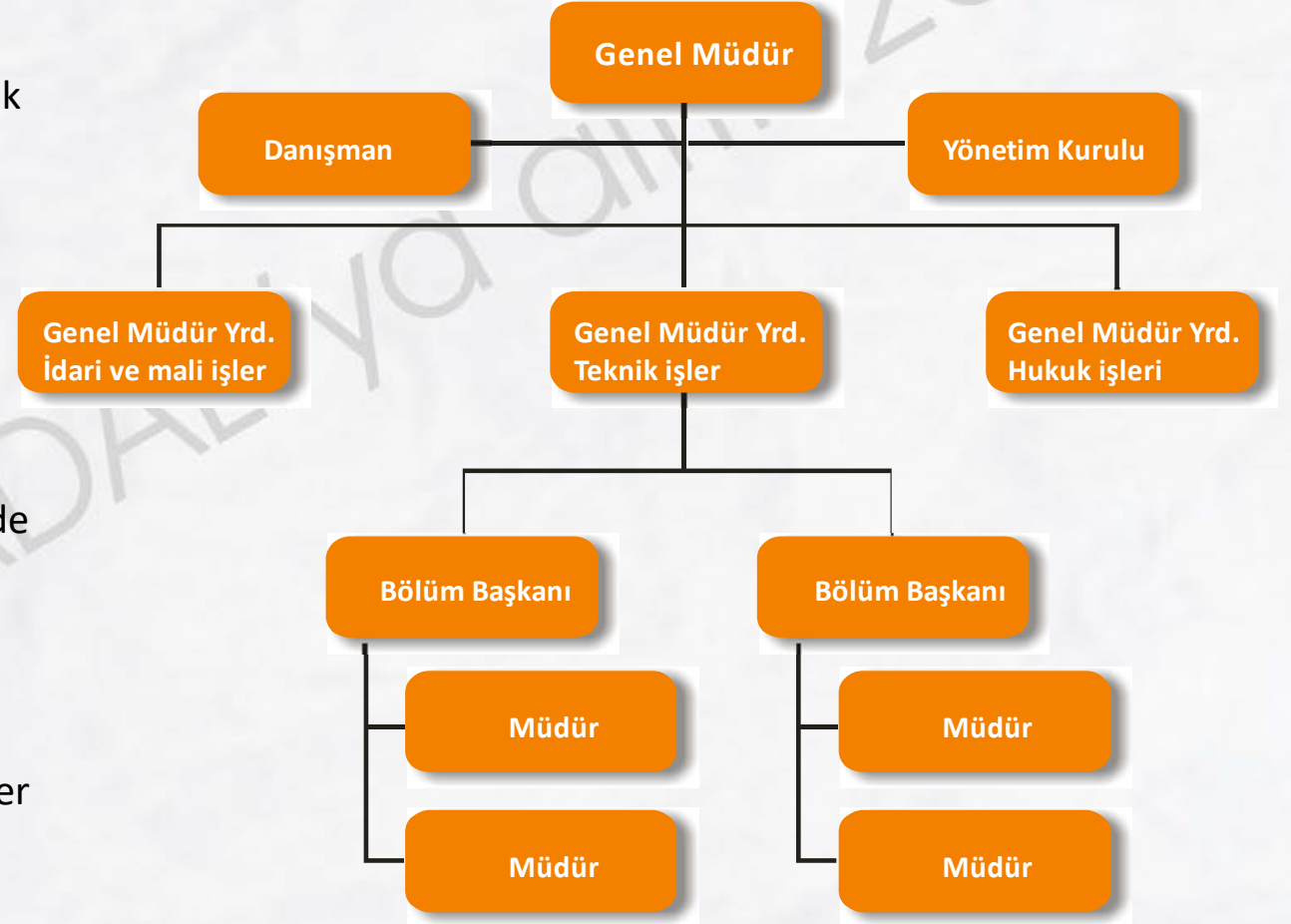
Kurumlar için Örnek Etik Kurallar

Belediyelerimizin yayımladığı etik ilkeler birbirine çok benzemektedir, aşağıda bir örneği verilmiştir:

- Her zaman yüksek etik standartları izlemek, kamu yararı doğrultusunda halkın devlete ve kamu görevlilerine olan güvenini artırmak için çalışmak.
- Görevini yerine getirirken, kamu kaynaklarını elde ederken ve kullanırken, dışarıdan mal ve hizmet satın alırken yazılı kurallara, etik ilke ve değerlere uygun davranmak.
- Meslektaşlarına ve hizmetten yararlananlara içten saygı göstermek, tarafsız ve adil davranmak.
- Meslektaşlarının ve hizmetten yararlananların görüşlerini dikkate almak ve karar alma sürecine onları da katmak.
- Meslektaşlarının yaptıkları iyi işleri takdir etmek ve duyurmak.
- Kamu görevini ve kaynaklarını kişisel çıkar için kullanmamak, akraba, eş, dost ve yakınlarını kamu hizmetlerinden ayrıcalıklı olarak yararlandırmamak.
- Olası ve gerçek çıkar çatışmaları konusunda dikkatli olmak, kendini ve yakınlarını çıkar sağlayabileceği durumlardan uzak tutmak.
- Davranış ve kararlarından doğacak sonuçların sorumluluğunu üstlenmek.
- Mal bildirim formularını zamanında, eksiksiz ve doğru bir şekilde doldurmak, mal varlığında artış olması durumunda, bunu zamanında bildirmek.
- Kamu görevinin dışında gelir getirici bir işte çalışmamak.
- Görev yaptığı kurumla bağlantısı olan kişi veya firmalarla özel iş ilişkisi içine girmemek.
- Görev yapılan kurumla iş, hizmet veya çıkar ilişkisi içinde bulunanlardan hediye almamak, kendisine sunulan burs, seyahat, ücretsiz konaklama ve yemek gibi olanaklardan uzak durmak.
- Özel işlerini mesai saatleri içerisinde yapmaktan kaçınmak.
- Davranışları etik ilkelere uymayan diğer kamu çalışanlarını uyarmak, sonuç alamaz ise durumu yetkili mercilere bildirmek.

Kuruluşlar

- Kuruluşlar belli bir hizmet veya ürünü müşterilerine sunmak amacıyla kurulan yapılardır. Kuruluşlar belli bir sermaye ile kurulurlar. Sermayeyi yatıranların beklentisi kâr etmektir. Dolayısıyla kuruluşların temel hedefi gelir ve buna bağlı olarak kâr sağlamaktır. Söz konusu olan kuruluşların çok sayıda çalışanı olduğunu varsayıyoruz.
- Bir kuruluşun iç düzeni kuranların kararına kalmıştır. Ancak günümüzde kuruluşların da kamu kurumlarına benzer biçimde yapılandıklarını görüyoruz. Her kuruluşun tepesinde bir genel müdür bulunur. Genel müdürün yardımcıları belli konularda uzman kişilerden seçilir.
- Kuruluşlar doğaları gereği müşterilerine hizmet veya ürün sunarlar. Dolayısıyla kuruluşun sermayesini sağlayan ortaklara karşı ve müşterilere karşı sorumlulukları vardır. Her iki yöndeki sorumluluğu da başarıyla sürdürmek zorundadırlar. Müşterileri memnun edemezlerse hizmet veya ürün satıp para kazanamazlar. Para kazanamazlar ise ortaklara kâr payı dağıtamazlar.

Kuruluşların Görev ve Sorumlulukları

- **Zorunluluk:** Bir kuruluşun yapmakla yükümlü olduğu davranışlardır. Doğru, dürüst ve adil olmak kuruluşlar için temel davranış ilkeleri olmalıdır. Kuruluş amacına uygun olarak müşterilerine hizmet vermek ve ürün satmak birincil görevidir. Bu görevine ek olarak hissedarlarına kâr sağlaması gerekir. Bu çalışmaları yaparken iş kolu ile ilgili düzenleyici yasa ve yönetmeliklere uymak zorundadır.
- **Sorumluluk:** Kuruluşlar sattıkları ürün ve hizmetlerden sorumluluk taşırlar. Sattıkları ürün ve verdikleri hizmetler hakkında topluma bilgi vermeleri gerekir. Bu bilgilerin doğru olması ve aldatıcı olmaması önemlidir. Sattıkları hizmetlerde olabilecek yanlışlık ve eksikliklerin sorumluluğunu üstlenmelidirler.
- **Özen:** Bir kuruluşun topluma vereceği hizmetlerin ve satacağı ürünlerin özenli bir şekilde hazırlanmış olması gerekir. Verilen hizmetlerde hata ve eksikler olabilir. Ancak hizmeti verme sırasında gösterilecek özen bu hataların etkisini azaltabilir.
- **Kınama ve Ödüllendirme:** Kuruluş çalışanları tarafından verilen hizmetler ve gerçekleştirilen ürünler başarılı bulunduğunda ödüllendirilmeli, hatalı bulunduğunda da kınanmalıdır.

Kuruluşların Sorumlulukları - I

Ortaklara karşı sorumluluklar

Kuruluşların sermayesini sağlayan ortaklar, tek kişi olabileceği gibi yatırımcı ortaklar ve hisse sahibi ortaklar olabilir. Her durumda ortaklar yatırdıkları paranın karşılığında kâr etmeyi beklerler. Bu beklentide olan ortaklara karşı kuruluşun sorumlulukları şunlardır:

- Hesap verme, hesapları doğru tutma,
- Bilgi verme ve
- Hisseleri ile orantılı olarak kârdan pay verme.

Müşterilere karşı sorumluluklar

Serbest pazar ekonomisinde kuruluşlar müşteri odaklı çalışmaktadırlar. Bu amaçla müşterilerine karşı şu sorumluluklarının olduğunu bilincindedirler:

- Kaliteli ürün satmak ve hizmet sunmak,
- Müşteriye karşı her zaman doğru ve dürüst olmak,
- Ürün ve hizmetleri ile ilgili bilgilendirmeleri doğru yapmak, aldatıcı bilgilerden kaçınmak.
- Özellikle hizmet veren kuruluşlar (örneğin bankalar) müşterilerine ilişkin bilgilerin gizliliği konusunda sorumludurlar.

Kuruluşların Sorumlulukları - II

Sağlayıcılara karşı sorumluluklar

Kuruluşlar üretim için gerekli girdileri sağlayıcılardan elde ederler. Kaliteli bir üretim için ham madde ya da yarı mamul girişini sağlayanlar ile iyi ilişkiler kurmak ve sürdürmek önemlidir. Kuruluşun sağlayıcılara karşı sorumlulukları şunlardır:

- Sağlayıcılar ile alışverişte doğru ve dürüst olmak,
- Anlaşmaları yazılı yapmak,
- Ödemeleri anlaşmalarda belirtildiği biçimde yapmak

Rakiplere karşı sorumluluklar

Ulusal ve uluslararası piyasalarda birbirinin rakibi olan kuruluşların birbirlerine karşı saygılı ve dürüst olmaları gerekir. Bu bağlamda uymaları gereken sorumluluklar şöyledir:

- Rakip kuruluştan bilgi sızdırmaya çalışmamak,
- Rakip kuruluştaki çalışan teknik ve idari kişileri etik olmayan biçimde transfer etmemek,
- Rakip firmanın ürün ve hizmetlerini karalamamak,
- Haksız rekabetten kaçınmak.

Kuruluşların Sorumlulukları - III

Düzenleyici kuruluşlara karşı sorumluluklar

Kısaca düzenleyici kuruluş olarak adlandırdığımız kuruluşlar ulusal ve uluslararası kuruluşlar olabilir. Bunlar ürün ve hizmetlerin en iyi şekilde sunulabilmesi için uymaları gereken yönetmelik ve ölçünleri belirlerler. Kuruluşlar bu yönetmelik ve ölçünlere uymayı hedeflerler, böylece müşterilerin güvenini kazanırlar.

Bazı iş kollarında düzenleyicilerin koyduğu kurallar çok etkindir. Örneğin bir kuruluşun finans alanında çalışabilmesi için bu piyasanın düzenleyici kuruluşunun belirlediği kurallara uyması zorundur. Uymayanların çalışmaları durdurulabilir.

Devlete karşı sorumluluklar

Devletler kuruluşların uyması gereken yasaları oluştururlar. Kuruluşlar bu yasalara uymak zorundadırlar. Yasalar kuruluşun temel görev ve sorumluluklarını belirler. Bu bağlamda:

- İşveren çalışan ilişkileri,
- Müşteri ilişkileri,
- Ortaklar ile ilişkileri,
- Sağlayıcılar ile ilişkileri

yasal çerçeveye oturtulur. Kuruluşların devlete karşı en önemli sorumlulukları vergileri zamanında ve eksiksiz ödemeleridir.

Kuruluşların Sorumlulukları - IV

Ticari örgütlere karşı sorumluluklar

Ticari örgütler, kuruluşların kurdukları örgütlerdir. Bu örgütler tıpkı meslek örgütleri gibi düşünülebilir. Ticari örgütlere üye olmak kuruluşun isteğine bağlıdır. Örgüte üye olanlar örgütün tüzüklerine uygun olarak davranmak zorundadır.

Sosyal sorumluluklar

Sosyal sorumluluğa önem veren kuruluşların kazançları:

- Kuruluşun imgesinin yükselmesi,
- Marka değerinin oluşması ve değerinin artması,
- Kuruluşun toplumdaki saygınlığında artış,
- Kuruluşun güvenilirliğinde artış,
- Hisse senetlerinin değerinde artış,
- Kârlılıkta artış,
- Yeni pazarlara girme kolaylığı,
- Verimlilik ve kalitede artış,
- Rekabet üstünlüğü,
- İş birliklerinde gelişme,
- Müşteri bağlılığını artırma,
- Verimlilik ve kaliteyi artırma,
- Nitelikli iş gücü için çekim merkezi olma.

Kuruluşların Çeşitli Sorumlulukları - V

Doğaya ve Çevreye karşı sorumluluklar

İnsanların çevreye olan duyarlılıkları gün geçtikçe artmaktadır. Kamu yönetimi çevre ve doğayı korumak üzere önlemler almakta, yasalar yayımlamaktadır. Bu gelişmelere koşut olarak kuruluşların da doğaya ve çevreye zarar vermemeleri, hatta iyileştirmeleri beklenmektedir.

Çalışanlara karşı sorumluluklar

- Çalışma hakkına saygı gösterme: Çalışanlara yetenek ve yetkilerine uygun işleri vermek; çalışanların onurlarını kıracak davranışlardan kaçınmak.
- Adil ücret ödeme: Çalışana verdiği emeğinin karşılığında bir ücret verilmelidir. Eşit işe eşit ücret ödenmelidir. Çalışanın kıdemi hesaba katılmalıdır.
- Kuruluş çalışanlarına değer vermek, kişiliklerin özgürce ve eksiksiz olarak geliştirilmelerine olanak sağlamak.
- Bireyin kişisel eğitimine ve kariyerine odaklanmasını sağlamak.
- Açık iletişimi destekleme ve yönetime katılma olanağını sağlamak.
- Çalışma ortamı veya koşullarını çalışanlara göre ayarlanmak ve iyileştirmek.
- Güvenli ve sağlıklı koşullar oluşturmak.
- Çalışanları cinsel tacizden korumak.
- Çalışanların dernek (sendika) kurma ve grev yapma hakkına engel olmamak.
- Özel yaşamın gizliliği hakkına saygılı olmak.
- Çalışanlar arasında ayrımcılık yapmamak.
- Kuruluş içinde adalet, eşitlik, özgürlük, dürüstlük, güvenilirlik, saygı ve hukuk kurallarını yerleştirmek.

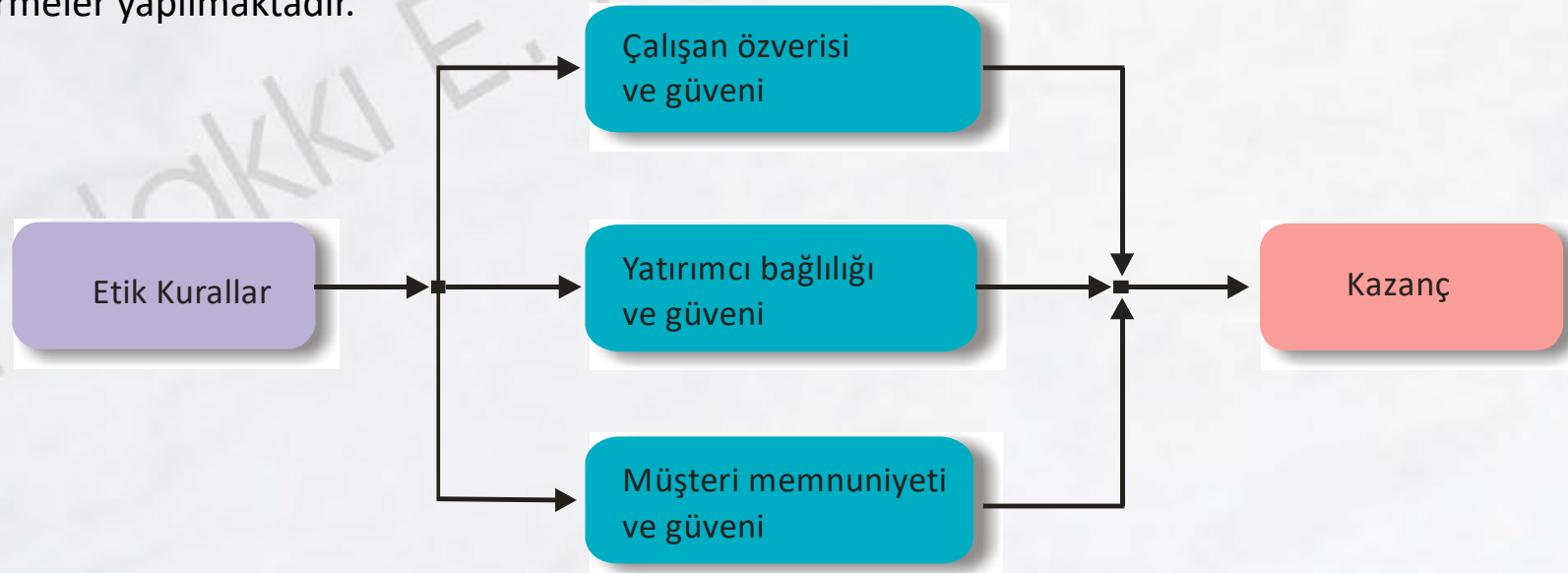
Kuruluşlar İçin Etik

Etik kurallara saygılı olan ve uygulayan kuruluşların kazançlı çıktıkları dünya genelinde yapılan araştırmalar sonunda görülmüştür. Etik kurallara göre gerçekleştirilen çalışmalarda:

- Çalışanların özverilerinin arttığı ve kuruluşa daha çok güvendikleri,
- Yatırımcıların kuruluşa olan bağlılıklarının ve güvenlerinin arttığı,
- Müşterilerin hizmet ve ürünlerden daha çok memnun oldukları, dolayısıyla kuruluşa daha çok güvendikleri

gözlemlenmiştir.

Kuruluşlar genellikle özel girişimcilerin kurduğu yapılardır. Dolayısıyla hepsinin uyması gereken etik kuralların bir merkezden hazırlanması beklenmemelidir. Ancak bazı ticari örgütler bu konularda öneriler ve öğütler vermektedir. Bu öneri ve öğütler temel alınarak kuruluş etik kuralları ve çalışanlar için davranış kuralları üretilmektedir. Kurallar geliştirilirken doğal olarak kuruluşa özgü eklemeler ve değiştirmeler yapılmaktadır.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - I

Temek Etik İlkeler

Kuruluş benimsediği temel etik kuralları aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Dürüstlük ve doğruluk değerlerinin işe yansıtılması,
- Alçak gönüllü, saygılı ve karşılıklı anlayış içinde olunması,
- Eylem ve söylemlerimizin tutarlı ve açık olması,
- Maliyet bilinci (israftan kaçınma) ve verimlilik hedefiyle çalışılması,
- Müşteri ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanması,
- Misyonu uygun biçimde ve vizyonu yakalamak hedefiyle çalışılması,
- Kurum aidiyeti ve kurumsallık ruhunun benimsenmesi,
- Yaratıcılığın, farklı fikirlerin, ortak aklın, takım ruhunun, olaylar karşısında esnek düşünebilmenin ve davranabilmenin teşvik edilmesi,
- Faaliyetlerin çevreye zarar vermeyecek şekilde yürütülmesi,
- İş sağlığı ve güvenliğini korumaya yönelik düzenlemelere uyma ve gerekli tedbirlerin alınması.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - II

Davranış Kuralları

Kuruluş Çalışanları;

- Her davranışıyla; nezaket, içtenlik, karşılıklı hoşgörü ile herkesin birbirine saygılı davrandığı, açık iletişime olanak tanıyan bir çalışma ortamı oluşturur.
- İşle ilgili ilişkilerde mesleki bakış açısıyla adil ve tarafsız davranır.
- Çalışmalarında ilgili mevzuat ve Kuruluş düzenlemelerine uyar.
- Kuruluşun kurumsal kimliğini ve itibarını zedeleyecek davranışlardan kaçınır.
- Çalışma konusu nedeni ile Kuruluş dışı kurum ve bireylerle bir araya gelme durumunda kalındığında şirketi en iyi temsil edecek şekilde kıyafetine, davranışına ve görünüşüne dikkat eder.

Çıkar Çatışmalarının Önlenmesi

- Kuruluş çalışanları kuruluş ile çıkar çatışması yaratacak bir faaliyet ya da yaklaşım içine girmez.
- Kuruluş çalışanları kuruluş varlıklarını kişisel çıkarları ya da şirket içinden veya dışından herhangi biri yararına kullanmaz.
- Kuruluş çalışanlarının, Kuruluşun anlaşma yapması söz konusu olabilecek firmalar ile pazarlık sürecinde Kuruluşun olası avantajlarını zayıflatacak kişisel anlaşmalar yapması, buna neden olacak faaliyetlere girmesi veya finansal işlemler yürütmesi kabul edilemez.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - III

Kuruluşun Üçüncü Taraflarla İlişkileri

- Kuruluş anlaşma yapacağı kuruluşları, bayileri, iş ortaklarını, tedarikçilerini ve temsilcilerini müşterilerine en iyi hizmeti sunacak şekilde kuruluşun çıkarlarını ön planda tutarak şeffaflık ve eşitlik ilkelerine uygun yöntemlerle değerlendirir ve seçer.
- Kuruluş, tedarikçilerinden de benzer ilkeleri temel almasını bekler, bu konuda destek verir ve bu ilkelerle sürekli bir iş birliğinin sağlanacağına inanır.
- Kuruluşun tüm ticari faaliyetlerinde Kuruluşun menfaatlerinin korunması esastır. Her türlü işlemde mevcut kanun, yönetmelik ve Kuruluş düzenlemeleri çerçevesinde rekabet ortamının yaratılması gözetilir.

Armağan ve İndirimler

- Birinci derece yakınları (anne, baba, kardeş, çocuk, eş) dâhil olmak üzere Kuruluş çalışanları işi ile ilgili olarak müşteri, tedarikçi firma veya diğer üçüncü şahıslardan doğrudan ya da dolaylı olarak kuruluşun tercih ve kararlarına etki edecek nitelikteki armağanları (Asgari ücretin dörtte biri değerini aşmayan kalem, takvim ajanda gibi hediyeler hariçtir.), komisyon veya bahşış niteliğinde para, çek, gayrimenkul veya menkul değer, indirim ve avantajları, kişisel hizmeti veya desteği, hayır amaçlı da olsa, talep ve kabul etmez. Reddedilemeyecek makamlarca sunulacak şahsi hediye ve armağanlar Kuruluş envanterine kaydedilerek muhafaza edilir.
- Yol ve konaklama ücretinin, sosyal, kültürel, sportif etkinliklere katılımın üçüncü taraflarca üstlenilmesi gerekçesiz uygun görülmez. Bu tip bir üstlenme olması hâlinde piyasada geçerli fiyata göre üçüncü tarafa ödeme yapılır veya Kuruluş tarafından karşılanması için işlem başlatılır.
- İş görüşmesi veya ortak çalışma niteliğinde olan faaliyetlerle doğrudan ilintili olan (örneğin bir toplantının saatleri içinde öğle yemeği, sonrasında tertip edilmiş bir kokteyl veya birkaç gün süren etkinliklerde bir akşam yemeği) davetler kabul edilebilir. Ziyaretlerde Kuruluşun tanıtımına katkı sağlayabilecek, mütevazı ölçülerde tanıtım malzemesi hediye olarak verilebilir.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - IV

Kuruluş Bilgi ve Varlıkların Kullanımı

- Kuruluş çalışanları şirketteki görevi nedeniyle sahip olduğu bilgileri ve Kuruluşun varlıklarını Kuruluş hizmetleri dışında kişisel amaçları veya bir başkasının kişisel çıkarları için kullanılmaması adına muhafaza eder. Kuruluşa, Kuruluşun müşterilerine, iş ortaklarına ve tedarikçilerine ait malları korur.
- Kuruluş varlıkları kullanılarak, herhangi bir Yönetim Kurulu Üyesine ve çalışana borç verilmez, kredi kullandırılmaz, üçüncü bir kişi aracılığıyla şahsi kredi adı altında kredi kullandırılmaz veya lehine kefalet gibi teminatlar verilmez.

Kuruluşa ait Fırsatlar

- Kuruluş çalışanlarının Kuruluşun faaliyet alanlarıyla ilgili fırsatları, Kuruluş makamlarını ve olanaklarını kişisel kazanç amacıyla kullanması, Kuruluş ile rekabet içine girmesi uygun görülmez.

Gizlilik

- Kuruluş çalışanları ilgili mevzuat gereği açıklamakla yükümlü olunan veya kamuya ait bilgi hariç olmak üzere görevleri gereği öğrenmiş oldukları, kuruluşun kendisine emanet ettiği ve/veya kuruluşa ait bilgilerin gizliliğini korur. Bu bilgileri kendisi veya başkalarının kişisel kazançları için kullanmaz.
- Ücret bilgisi kişiye ait özel bir bilgidir. Çalışanın kendi ücret bilgisini diğer çalışanlarla paylaşması, diğer çalışanların ücret bilgilerini öğrenmeye çalışması veya ücretlerin gizliliği prensibine karşı herhangi bir eylemde bulunması uygun görülmez.
- Şirketin gizli bilgileri şirket içinde ve dışındaki umumi yerlerde konuşulmaz.
- Çalışanlar önceki işverenlerine ait kamuya mal olmamış gizli nitelikteki bilgi ve belgeleri Kuruluşa ya da diğer çalışanlara ifşa etmez ve diğer çalışanlardan önceki işverenlerine ait bu türdeki bilgi ve belgeleri ifşa etmesini talep etmez.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - V

İş Sağlığı ve Güvenliği

Kuruluş iş yerinde ve işbaşında iş sağlığı ve güvenliğini sağlar. Kuruluş çalışanları bu amaçla konulan kural ve talimatlara uygun hareket ederler ve gerekli önlemleri alırlar. Aşağıda belirtilen kurallara aykırı hareket eden çalışanlar Kuruluş Disiplin İzleci kapsamında işlem görür.

Kuruluş Çalışanları:

- İş yeri ve/veya işçiler bakımından tehlike arz eden veya yasa dışı nitelikteki eşya ya da maddenin iş yerinde bulundurulmaması için gereken önlemleri alır.
- Geçerli bir doktor raporuna istinaden bulundurulanlar hariç iş yerinde uyuşturucu, bağımlılık yapıcı, akli veya fiziksel melekeleri kısıtlayıcı ya da ortadan kaldırıcı maddeleri bulundurmaz, bu tür maddelerin etkisi altındayken iş yerinde ve iş kapsamında çalışma yapmaz.
- İş sağlığı ve güvenliği açısından görev yerinde kullanılmak üzere verilen özel iş yeri giysisini veya aksesuarını talimatlarına göre kullanır.

Resmî Kurum ve Yetkililerine Karşı Davranışlar

Kuruluş çalışanları:

- Resmî makamlar tarafından yürütülen soruşturmalara destek verir, resmî makamlar tarafından sorulan soruları doğru ve eksiksiz olarak cevaplar.
- Görevlerini yerine getirirken herhangi bir gerçek/tüzel kişiye veya kamu kurumuna rüşvet teklif etmez, almaz ve yolsuzluk yapmaz.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - VI

Yatırımcı İlişkileri

- Kuruluş çalışanları kamuya yapılacak her türlü açıklamada izlenecek yöntem, açıklama yapmaya yetkili kişiler Kuruluş Bilgilendirme Politikasında yer almakta olup Kuruluş Bilgilendirme Politikasındaki düzenlemelere uygun hareket eder.
- Kuruluş, yatırımcı ilişkilerinde, kurumsal yönetim ve kamuyu aydınlatma ile ilgili her türlü husus da dâhil olmak üzere sermaye piyasası mevzuatından ve Kuruluş düzenlemelerinden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini gözetir ve izler.

Fikrî ve Sınai Mülkiyet Hakları

Kuruluş çalışanları:

- Yürüttüğü faaliyetler kapsamında her türlü fikrî ve sınai mülkiyet haklarına (üçüncü kişilere ait patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, telif hakları, marka vb.) saygı gösterir.
- Kuruluşa ait fikri ve sınai mülkiyet haklarını Kuruluş düzenlemelerine uygun şekilde kullanır ve korur.
- Kuruluş iyi niyetle sorunlarını ve endişelerini bildiren çalışanların haklarını korumayı taahhüt eder ve iyi niyetli davranışlarda bulunan bu kişilere misilleme yapmaz. Ancak gerçeğe aykırı yapılan bildirim ve suçlamalar Kuruluş Disiplin İzleci kapsamında işlem görür.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - VII

Ayrımcılığın ve Tacizin Önlenmesi

- Kuruluş işe alma ve çalışma süreçlerinde ırk, etnik veya ulusal köken, cinsiyet veya cinsel kimlik, cinsel yönelim, yaş, din, engellilik ve yasal olarak korunan herhangi bir statüde ayırım gözetmeden çalışanlarına eşit haklar sağlar.
- Kuruluş çalışanlarının bu ilkeyi ihlal eden nitelikteki davranış ve eylemlerine tolerans gösterilmez, diğer bir çalışanı veya üçüncü kişiyi bu konularda taciz eden çalışanlar Disiplin İzleci kapsamında işlem görür.

Bezdirinin Önlenmesi

- Kuruluş çalışanları çalışana yapılan bezdiriyi görmezden gelmez, bunları yapanları koruyucu, teşvik edici, kolaylaştırıcı eylem ve uygulamalarda bulunmaz, psikolojik tacizin oluşmasını önleyici tedbirler alır.

Çevrenin Korunması

Kuruluş çalışanları:

- Türkiye ve dünya için çevre koruma bilinciyle davranır ve bu bilinci yayar.
- Çevresel tehditlere karşı önleyici yaklaşımları destekler, daha etkin bir çevre sorumluluğunun yaygınlaştırılması ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi için çalışır.
- Doğal kaynakları korumayı ve en verimli şekilde kullanmayı, olası çevresel etkileri, ürünlerinin tasarım aşamasından kullanım ömürleri sonuna kadar kontrol altında tutmayı, atıkları mümkün olduğunca kaynağında azaltmayı ve geri kazanmayı hedefler.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - VIII

Siyasi Faaliyetler

Kuruluş siyasi partiler, politikacılar ya da siyasi adayları destekleyici faaliyetlerde bulunmaz, bu kişi ve kuruluşlara bağış yapmaz.

Kuruluş çalışanları:

- Kuruluş iş yerlerinin sınırları içerisinde gösteri, propaganda ve benzeri maksatlı faaliyetleri icra etmez.
- Yerel ve genel seçimlerde istifa etmeden aday olmaz.
- Kuruluşa ait kaynakları (araç, bilgisayar, e-posta gibi) siyasi amaçlı faaliyetlerde kullanmaz.

Sosyal Sorumluluk

- Kuruluş çalışanlarını sosyal sorumluluk bilinciyle yer alacakları uygun sosyal faaliyetlerde gönüllü olmaları konusunda destekler.
- Kuruluş çalışanları dernek ya da sivil toplum girişimleri gibi kamu yararına çalışan kuruluşlarda gönüllü olarak etkinlik gösterebilir. Bu etkinlik çalışanın Kuruluştaki göreviyle ilgiliyse önceden İnsan Kaynakları Yönetimi Genel Müdür Yardımcılığı bilgilendirilir.

Sosyal Medya Kullanımı

Kuruluş çalışanları:

- Sosyal medya üzerinden ırk, etnik veya ulusal köken, cinsiyet veya cinsel kimlik, cinsel yönelim, yaş, din, engellilik ve yasal olarak korunan herhangi bir statüdeki kişi veya gruba rahatsız edici şekilde yaklaşan, taciz eden, ayrımcılık yapan, karalayan, küçük düşüren, yalan veya tehdit içerikli mesajlar yayımlamaz.
- İş gereği sahip olduğu bilgiler veya kurum içi süreçler hakkında Kuruluş harici bir sosyal medya platformunda paylaşımda bulunmaz.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - IX

Bilgi Teknolojisi Kaynaklarının Kullanımı

Kuruluş çalışanları:

- Müşterilere ve çalışanlara ait kişisel bilgilerin gizliliğinin korunması öncelikli hedef olduğundan bu hedefe uygun olarak konulan kural ve talimatlara uygun hareket eder, gerekli önlemleri alır.
- Çalışmaları kapsamında elde ettiği her türlü ticari, finansal, teknik ve hukuki bilginin gizliliğini muhafaza eder, bu bilgileri diğer kişi ve kuruluşlara ifşa etmez, bilgilerin iş gereği üçüncü kişilerle paylaşılmasının gerektiği durumlarda işin gerektirdiği kadar bilgi verir ve bilgilerin gizliliğinin korunması için gerekli tedbirleri alır. Kuruluş çalışanları kuruluştan ayrıldıktan sonra da görevleri nedeni ile sahip oldukları bilgi, belge, proje ve dokümanları Kuruluş dışına çıkarmaz ve paylaşmaz.
- İşlerini yaparken kullandıkları ya da oluşturdukları her türlü belgede yanlış, yanıltıcı, abartılı, makul varsayımlara dayanmayan, belirsiz veya uygun olmayan nitelikteki bilgi ve ifadeler kullanmaz.
- Güvenlik ihlaline sebep olabilecek işlemlerden kaçınır, böyle bir durumla karşılaştığında bunu kuruluş Bilgi Teknolojileri Güvenlik Yönergesi'nde açıklanan başvuru adresine bildirir.
- Sistemlerin ya da ağ iletişiminin bozulmasına neden olabilecek her türlü işlemde kaçınır.
- Kurumsal iletişimi yalnızca şirkete ait kurumsal platformlar üzerinden yürütür.
- Şirket bilgisayarları için bir yazılıma ihtiyaç duydukları durumlarda bu ihtiyaçlarını Kuruluş düzenlemelerine uygun olarak karşılar ve şirket bilgisayar kaynaklarını sadece iş amaçlı kullanır.
- Bilgi teknolojileri kaynaklarına erişimde kullanılan kişiye özel şifreler, kullanıcı adları ve benzeri tanımlayıcı bilgileri gizli tutar ve kimseyle paylaşmaz.
- Bilgi gizliliğine özen gösterir, kendilerine görev gereği verilen yetkileri sadece bu görevin icrası için kullanır ve sadece gerekli olan bilgiye erişim sağlar.

Örnek Kuruluş Etik Değerleri - X

Yasalara ve Şirket Düzenlemelerine Uyum

Kuruluş çalışanları:

- Görevleri ile ilgili yasal mevzuatı, Kuruluş düzenlemelerini bilir ve bunlara uygun şekilde hareket eder.
- Yürürlükte olan yasalara ve mevzuata, şirket düzenlemelerine aykırı gördükleri ya da şüphelendikleri her türlü durumu derhâl yöneticisine, Kuruluş Etik İlkeleri Kuruluna ya da doğrudan Genel Müdür'e bildirmekle yükümlüdür. Kuruluş bu tür bilgilendirmelerde bulunan kişilerin kimliğinin gizliliğini sağlar.

Kişisel ve Özel Faaliyetler

Tam zamanlı çalışanlar aşağıda belirtilen hâllerde gelir getirmese dahi ikinci veya ek meşguliyetleri, yan faaliyetleri veya boş zamanlarındaki çalışmaları için şirket düzenlemelerinde belirlenmiş süreçleri takip eder:

- Görevi yerine getirme ve mesleki çalışma performansını olumsuz etkileyebilecek faaliyetler veya işler.
- Kuruluşun ve iştiraklerinin bulunduğu veya bulunmayı planladığı faaliyetler ile çatışabilecek veya çatışıyor görünebilecek ikincil faaliyetler.
- Kuruluşa ait tesisleri veya donanımları kullanarak ya da Kuruluş bünyesinde çalışırken edinilen tecrübelerden veya uzmanlıktan yararlanarak yapılacak ikincil faaliyetler.

Uygun Olmayan Davranışların Bildirilmesi

Kuruluş Etik İlkeleri Kuruluna ve/veya AEİK üyelerine veya Etik Danışmanlara başvuruda bulunmak isteyenler buralara bildirimde bulunabilirler.

Kurum ve Kuruluşların Etik Olmayan Davranışları-I

Çalışanlara Karşı Etik Olmayan Davranışlar:

- **Ayrımcılık:** Çalışanlara önyargılı tutumlarla davranmaktır.
- **Kayıрма:** Akrabalık veya arkadaşlık bağları nedeniyle yöneticilerin bazı kişilere kurum veya kuruluşta ayrıcalık sağlaması eylemidir.
- **Rüşvet:** Kurum veya kuruluşta bir yetkilinin maddi beklentiyle para, mal , hediye almasına bunun karşılığı olarak verenlere çıkar sağlamasına rüşvet denir.
- **Yıldıрма:** Bir yöneticinin bir kişi veya kişilere psikolojik yollarla baskı uygulamasıdır.
- **Sömürü:** Bir yöneticinin bir çalışanı kendi çıkarı için kullanması eylemidir.
- **Hakaret ve Küfür:** Bir yöneticinin çalışanlarına karşı hakaret ve küfür etmesidir.
- **Cinsel Taciz:** Karşı cinsten bir çalışanına söz ve eylemleri ile cinsel tacizde bulunma eylemidir.
- **Politik Ayrımcı:** Özellikle kamu kurumlarındaki yöneticilerin çalışanlarına politik görüşlerine göre ayrımcı davranması.

Kurum ve Kuruluşların Etik Olmayan Davranışları-II

Diğer Kurum ve Kuruluşlara Karşı Etik Olmayan Davranışlar:

- **Haksız Rekabet:** Rakiplerini zor duruma sokarak haksız yolla rekabet etme biçimidir. Rakiplerinin iş almalarını etik olmayan yöntemlerle engelleme, bankalardan kredi almalarını engelleme gibi eylemler örnek olabilir.
- **Ürün ve Hizmetleri Kötüleme:** Rakiplerinin ürün ve hizmetlerini yanıltıcı duyurularla kötüleme eylemidir.
- **Yönetici Transferi:** Rakip firmanın önemli yöneticilerini bedel ödeyerek transfer etme eylemidir.
- **Bilgi Çalma:** Rakip firmadan, üretim, süreç ve müşteriler ile ilgili bilgileri çalmak, bu eylem için firma içinde casus bulundurma eylemidir.
- **Hileli Davranışlar:** Kuruluşun mali olarak batmakta olduğu bilgisini yayarak borsadaki değerini kötü niyetli olarak düşürme, böylece ortakları ve müşterileri kandırma eylemidir.
- **Borsada Oynama:** Kurum veya kuruluşun borsada işlem gören hisselerinin değerlerini bilerek değiştirme, böylece ortakları zarara sokma eylemidir.
- **Rüşvet:** Rüşvet vererek bir ihaleyi alma eylemidir.
- **Kişisel Bilgilerin Açıklanması:** Çalışanların veya müşterilerin, gizli tutulması gereken kişisel bilgilerinin açık ortamlarda açıklanması eylemidir.
- **Müşteri Bilgilerini Satma:** Kurum veya kuruluş tarafından toplanmış bilgilerin, başka kuruluşlara para karşılığı satılması eylemidir.
- **Ticari Hırs Nedeniyle Kandırma:** Ticari hırs nedeniyle müşterilerini, ortaklarını ve toplumu yanıltmaya yönelik her türlü davranışta bulunma eylemidir.
- **Gerekçesi Kalmamış Vergiler:** Gerekçesi artık kalmamış olan vergileri almaya devam etme eylemdir.